

TRANSILVANIA

FÓIA ASOCIAȚIUNEI TRANSILVANE PENTRU LITERATURA ROMÂNĂ ȘI
CULTURA POPORULUI ROMÂNŪ.

NrulŪ 4.

SIBIIŪ, 15 APRILIE 1892.

AnulŪ XXIII.

IOANŪ POPESCU.

(SchitŪ biograficŪ).

SŪntŪ numai vre-o cŪteva ŷile, de cŪnd SibieniŪ petrecurŪmŪ la grŷpŪ pre unulŪ din cei mai binecunoscuŷi locuitoriŪ, pre unulŪ din vechia pleiadŪ a fruntașilorŪ romŪniŪ din una din cele dintŪiŪ cetŪŷiŪ a TransilvanieiŪ.

Da! *IoanŪ Popescu* a fostŪ unulŪ dintre fruntașiiŪ poporuluiŪ romŪnŪ din acŪstŪ patrie Ūn pŪtrarulŪ alŪ treilea ŷi celŪ de faŷŪ alŪ veaculuiŪ nostru. Ūn șirulŪ celorlalŷi bŪrbaŷiŪ de frunte elŪ ŷi-a ŪmplinitŪ cu zelŪ, conștienŷiositate ŷi perseveranŷŪ laudabilŪ rolulŪ sŪu de conlucrŪtoriuŪ la *luminarea* ŷi *regenerarea* poporuluiŪ romŪnŪ. PunctulŪ de gravitaŷiune alŪ lucrŪreiŪ sale pline de rezultate este activitateaŪ ŪnagurŪtŪ Ūn anulŪ scol. 1857/8 ŷi sfŪrșitŪ Ūn anulŪ DomnuluiŪ 1892 din „*SeminariulŪ nostru Andreian*“. Ca unŪ apostolŪ credinciosŪ alŪ bisericeŪi ŷi scŷoleŪi romŪne, elŪ a fostŪ una din sentineleleŪ acestuiŪ institutŪ de educaŷiuneaŪ fiilorŪ poporuluiŪ romŪnŪ. Ūn cele mai grele timpuriŪ, cŪnd aprŷpe totulŪ era a sŪ face din nouŪ, Ūn timpulŪ energiceŪi ŷi ŪnŷepteŪi pŪșiriŪ a mareluiŪ arhieruŪ *AndreiŪ baronŪ de Șaguna*, Ūn folosulŪ poporuluiŪ romŪnŪ Ūn genere ŷi a celuiŪ ortodocs Ūn specialŪ, elŪ ŪmpreunŪ cu colegiiŪ seiŪ, cariŪ ŷi astŪŷiŪ stŪuŪ Ūn frunteaŪ afacerilorŪ nŷtre bisericesciŪ, scolare ŷi culturale, Ūu fostuŪ stŪlpiŪ viguroșiŪ ŷi neclintitŪi.

ŪnvŷŷaturileŪ, ce ŷi de ŷi le da elevilorŪ seiŪ, cariŪ astŪŷiŪ ŪmprŷsciaŷiŪ Ūn tŷte colŷurileŪ ŷereiŪ le transplŪntŪ poporuluiŪ nostruŪ, sŪntŪ purcese din inimŪ; cŪci cine maiŪ cu mare de-

votamentu 'și va fi împlinitu chemarea profesorală, de căru acestu bărbatu pururea seriosu și prea arareori veselū!

Cuvintele ڊise la adresa învățatorulu în următoarele: „Ca se pótă nescine lucra cu sporū într'o sferă, într'unu cercu alu vieții omenesci, ca se pótă fi deplinu folositoru societății în postulū, în care l'a așezatu prevedința: înainte de tóte trebuie să-și cunóscă chemarea sa din tóte părțile, și se nu trecă cu vederea nimicū bunū seū reu, ce taiă în sfera aceeaia“ (Organū pedagogicū pentru educațiune și instrucțiune, anulū 1863, pag. 128) — se potrivescū de minune chiar la densusū însuși, la acestu valorosu bărbatu de scólă.

Nu credemū că se va afla unulu din cei mulți, cari au avutū fericirea se'lū asculte de pe catedră, care și numai se încerce a desminți aserțiunea nóstră. Despre elū se póte ڊice, că a fostu unulu din cei mai iubiți și stimați bărbați ai nostri. Celū puținū acesta este sentimentulū, ce l'amū câștigatu eū și ca elevū alū seū și apoi și din convenirile ulterioare.

După a nóstră pricepere de ómeni, elū a fostu unulu din acei ómeni, căroro le-e *frică* se nu-li se impute ceva reutate; și nu odată ni s'a datū ocașiune se'lū vedemū torturatū în internulū seū pentru unele ori altele faime, basate ori nebasate. Și tocmai acéstă împregiurare 'lū făcea se greșescă ici coela în vieța practică, și acésta apoi pentru cei-ce nu'lū cunosceaū deplinū putea părea ca unū felū de maliție.

Mărturisimū pe a nóstră convingere individuală și totū odată modestă, că nu amū pututū afla într'ensulū vre-o reutate intenționată, deși o petrecere de preste ڊece ani la olaltă, parte conviețuire ca elevū și apoi ca învățatorū la scóla de fete, parte conviețuire spirituală prin corespondență de natură pur culturală, de pe timpulū studiulu, ce l'amū făcutū la universitățile din Viena și Iena, va fi pututū dóră da ansă și la neplăceri mai mari, ori mai mici.

Acésta e convingerea mea propriă și nu are pretensiunea de a reprezenta pre altū cineva; dar datorī ne simțimū tocmai *acum* a o accentua acésta.

Altcumă posteritatea va fi dóră în stare să ne lămurească mai just și în punctulă acesta.

Când amă accentuată valórea lui ca bărbatú de scólă, amă avutú în privire atátú graiulú viu de pe catedră, câtú și cuvântulú, séu mai bine gândulú scrisú.

Noi scimú cu toți, că elú a scrisú mai multe opuri, fórte bine aprețiate, departe de țera nóstră, și chiar și de străini. Între aceste fără îndoielă loculú primú 'l ocupă „Psichologia empirică“ despre care a eșitú o dare de sémă în „Convorbiri literare“ anulú 1881 pag. 241, „Deutsche Blätter für erziehenden Unterricht“, anulú 1883, „Románische Revue“, anulú 1887, „Transilvania“ anulú 1888, „Zeitschrift für exacte Philosophie“, anulú 1888 și „Observatoriulú“.

Tóte aceste dări de seamă, respective critici se întru-nescú a apreția *favorabilă* numitulú opú, mai cu seamă din punctú de vedere alú scólei. Aici află dlú Maiorescu valórea opului. Și aici ținemú și noi cei mai mici, că este de a se căuta. Dlú Maiorescu nu întră în critica opului, fiindú ideile acelea ale „*Scólei Herbartiane*“. Nu totú așa d. e. Dlú Velovanú, care crede, că e consultú și justú a detrage din valórea opului, când atací sistemulú unei scóle, pe care acela se baséză. Mai remâne însă o întrebare deocamdată nedecisă, decă acéstă părere se póte susține.

Remâne însé să accentuămú din nou valórea necontestabilă a acestuí opú din punctú de vedere alú *scólei*, și ceremú să ni se arete altulú mai bunú, pe care convingându-ne, din motive și nu din afirmări, declarămú a-lú recunósce de atare. Până atunci nu putemú ceda, precumú de altă parte nu voimú să fim inculpați nici de a fi proclamatú infabilitatea aceluí opú, căci scimú, că ómení sântemú și născuți sântemú ca să devenimú din ce în ce mai perfecti.

Purcedéndú mai departe, avemú să ne oprimú la opurile lui pur pedagogice și la cărțile de scólă. Primulú opú pedagogicú alú séu este „Organú pedagogicú“ apărutú în 1863, după care a urmatú „Compendiu de pedagogie“, apoi tractate

în „Educătorul” anul 1883 și 1884, în programul seminareului Andreianu, în Transilvania, și acum se află unu sub presă „Pedagogia generală”.

Nu e timpul acum și nu ne permite nici spațiul să ne estindem asupra caracterisării acestor scrieri, ci ne vom mărghini a signalisa vederile sale referitoare la următoarele puncte:

a) Scopul educației;

b) Mijlocele aceleia după timpul scrierii și din opurile edate în acele timpuri.

Scopul educației îl aflăm spus în organul pedagogic pag. 12 în cuvintele: „Ținta adevăratei educații nu pôte fi alta decât destinația omului”; și ărași: „Ce altceva pôte merita mai mult de a se pune și educației de țintă, decât *moralitatea și religiozitatea*, și acele încă pe temeiul *credinței* în Christos, care de o parte singur e unu ideal concret de moralitate și de altă parte singur a ăis: Lăsați pruncii să vină la mine”!

Ear cu privire la mijlocele educației se exprimă totu acolo pag. 17: „În cătu pentru mijlocele, prin care se înfluințază asupra desvoltării elevului și cari prin urmare se potu numi *mijlocele educației*, acele suntu:

a) personalitatea educătorului, b) instrucția, c) dedarea.

Aceste aru fi *fi părerile sale referitoare la scopul și mijlocele educației în sistemul educației*. Fără a intra în vederile sale referitoare la aceste mijloce, constatăm, că totu astfel se exprimă și în Compediul seu de pedagogie celu puțin în sensu decă nu și în formă.

Făț cu aceste remăne să punem alăturea și vederile sale mai nouă. Acele le găsim în tractatele sale ulterioare și mai cu seamă în opul seu nou, din care s'a tipăritu partea cea mai mare. Ací se exprimă scopul pe pag. 32 în următoarele: „*De act deducem, că decă o parte a problemei educației consistă întru a promova desvoltarea firăscă a elevului, apoi ceealaltă parte, aceea, carea are să completeze pe cea dintăii, este: a da elevului sub decursul desvoltării*

lui direcțiune nestrămutată spre moralitate, făcându' lă astfel să devină unu omu cu tendințe ideale, unu omu cu pricepere și însuflețire pentru totu, ce se numesce frumosu, nobilū și sfântū, cu alte cuvinte: unu omu virtuosu, unu caracteru moralu în totă puterea cuvântului“.

Cu privire la mijlocele educațiunei se exprimă totu acolo pag. 55 în următoarele: „Considerate ca *acte* singuratice, *mijlocele* educațiunei sântu multe, sântu nenumerate. Dar după menirea lorū specifică, ele se potū reduce la trei categorii, compuse sub numele de: *Dietetică* pedagogică, *învățământulū* pedagogicū și *disciplina* pedagogică!“

Aceste sântu vederile lui din distanța de aprópe 30 de anī. Fără a intra în aprețierea acestora, séu acelora, a asemănării orī neasemenării, a perfecționării orī neperfecționării, vederilorū sale; constatămū, că după timpulū, când sântu scrise, ele staū la nivelul sciinței respectivului timpū.

Nefindū loculū aci a intra acumū și în alte detaiuri și amenunte, constatămū, că elū a scrisū și mai multe carti scolare, precum: *Antăia* și a doua carte de lectură; *Computulū* în scólele populare anulū 1864, a redactatū doi anī fóia *Asociațiunei* transilvane, pentru literatura și cultura poporului românū, fiindū secretarū primū și a condusū ca directorū, fără profesură, scóla de fete a *Asociațiunei* în trei anī consecutivi 1888—1891/92; apoi a servitū bisericeī ca protopresbiterū, asesorū consistorialū onorarū archidiecesan și mitropolitanū, deputatū sinodalū și congresualū, membru în direcțiunea „*Albinei*“ și a fostū membru ordinarū alū „*Reuniunei* pentru pedagogia sciintifică din Germania“¹⁾. Oboséla i s'a atrasū prin ocupațiuni prea multe și prea distrase, i-a acceleratū mórtea, agrāvându morbulū, de care deja de multū suferia, fără a i se fi datū cređemētū din partea multora.

Ocupațiunea în scólă este una din cele mai mistuitoře, și tocmai de aceea ar și trebui să fie mai multū și după echitate aprețiată.

¹⁾ Asupra acestei Reuniuni veđi de subscrisulū „*Telegrafulū Românū*“ anulū 1887 Augustū.

Studiile și le-a făcută la universitatea din Lipsia 1859—61, în seminariul ped.-teolog. din Sibiiu 1855/6 și 1856/7, în școlile medie din Odorhei, Brașov, Sibiiu, Blaj, deci în multe feluri de școle. Pretutinden și totdeauna a fost unu din cei mai sîrguitori și serioși elevi. Se vede, că perderea prea timpurie a tatălui său, fiind el atunci numai de șapte ani, precum și crescerea blîndă religioasă și óre-cum cu serioșitate și o esplicabilă posomorîre din familiă a contribuit la formarea naturelului său caracteristic. Acesta probabil va fi avut partea sa și la prea timpuria mórte în vîrstă numai de 60 ani, fiind născut la anul 1832 în Cața, unde părintele său era preot și totodată protopresbiter al Cohalmului, și mort în 3/15 Martie 1892.

Înainte de mórtea lui numai cu trei săptămîni, prevedința a binevoitu a lua la cele cerești și pre iubita lui mamă, la care ținea fórte mult, dar din considerațiuni ușore de înțeles nu i s'a spus, ci-i se va spune acolo sus, de unde vine totu binele.

Înzestrat și cu o familie onorabilă, el a contribuit și prin acesta la onóra și mărirea neamului nostru.

Nu putem să terminăm, decât accentuând, că sîntem prea aprópe de timpul, în care a veștitu cu noi, și stăm în împregiurări prea anormale, ca să putem aduce o judecată nepreocupată și cu deplină calmitate. Popescu trebuie priceput din spiritul timpului, în care a *trăit, lucrat și simțit*, pentru a nu greși în rezultatul, la care veți ajunge prin o judecată serioasă. Dreptu aceea credem nimerit, a încheia acestă mică și nepretențioasă schiță cu cuvintele lui proprii și caracteristice pentru înăugurarea lucrării sale:

„Poporul român“, ȝicea el în una din scrierile sale, „carele a trecut, ca nici unu póte prin o școlă de suferințe grele, suferințe, ce au ținutu sute de ani, desceptat de vocea timpului și întăritu tocmai prin suferințele sale, se ivesce astăđi înaintea lumei cu energiă și drépta pretensiune, de a

eși de sub tutoratulă altorū popóre, de a trăi ca poporū liberū și ca atare de a lua parte activă la afacerile, ce privescū patria și viitorulū lui, cu alte cuvinte de a intra și elū în numărulū popórelorū, ce sūntū chemate de a fi factorulū vieții publice“.

Sibiiū, Martie 1892.

Dr. Petru Spanū.

COLCHI, METEREAQUE TURBA.

(Urmare).

Mezevarelū, munte în județul Mehedinți, aprópe de hotarū. Mez e din mad, maz, *e* este o literă eufonică, pentru-că Mezvarelū se respunde mai greu; var purcede din bar, ce însamnă *délū*, munte (p. e. Barbu munte în jud. Prahova), Bora munte în jud. Gorjū, Boraciū munte în jud. Muscelū; din bar e la Nemți: Ber-g, *délū*; *el* din Mezevarel, séu e vechiu și atunci însamnă: *locu* (identicu cu maghiarulū: hely, *h-cl-y*, unde e este aspiratū, eară l, e, immoiātū) séu *el* e sufixū mai târđiū românescū, și e sufix de diminutivū.

Dar rădecina met se află încă în numirile: Met-eū satū în jud. Argeșū, Met-eu, localitate în plaiulū Jiulū de susū, — verisimilū pe atari nălțimi. Astfelū Meteriei lui Ovidie, ori Meterii aū locuitū în prejurulū lui Metereszū și Meterie, — pe locuri delóse, muntóse, la nălțimi. Din o sută de nume de popóre, în 90 de casuri numele popórelorū arată însușirea terenulū, pe care trăiescū, locuiescū.

Berhomete plaiū în județul Dorohoiū, la nordulū României, decī în Carpați, în ramurile Carpaților. Berh e identicū cu: Berg nemțescū; *mete* aci în alū doilea locū în nume, are formă de adiectivū, adecă însamnă: naltū, mare, până-ce în celelalte numiri a însemnatū: *délū*, munte, *colnicū*.

Numirile aceste nu-sū formate de colonistiī romanī aduși în Dacia, nici de alte popóre, venite mai târđiu, pentru-că din limbile lorū nu se potū esplica; — numirile aceste sūntū mai vechi decātū colonisarea nóstră, și sūntū formate de po-

popóarele, cari aũ emigratũ din ținutulũ muntosũ alũ Asiei centrale, — de unde aũ plecatũ Arii și Celții.

Numirile aceste aũ existatũ în Dacia și înainte de Dacia și sub Dacia, și Coloniștii romani le-aũ învățatũ dela popóarele vechi ale Daciei și astfelii le-aũ susținutũ până azi, — și ele documentezã, cã Romani, începẽndũ dela colonizare, s'aũ susținutũ neîncetatũ în locurile delóse, cã ei nu s'aũ mișcatũ din locũ și cã numirile demostreazã continuitatea necondiționatã a locuințelilor lor pe terenele ocupate, la nãlțimi.

Concedũ, cã la șesuri, ici coela vomũ aflã numiri de localitãți, cari nu purcedũ nici din limbile vechi ale popórelorũ anterioare colonizãrii, nici din limba romãnescã, dar aceste sũntũ într'unũ numerũ fórtẽ micũ, încãtũ ele nu facũ nici 3—4 procente, precumũ așũ putẽ demostrea dupã Dicționarulũ lui D. Frunțescu.

Atãta ar fi destulũ pentru demosttrarea numelui *Metevei*, dar mai sũntũ de lipsã și alte constatãri filologice pentru numele purcese din rãdecina *mad*, — deóre-ce și acele sũntũ asemenea de antice și dovedescũ continuitatea locuințelilor nóstre, și sũntũ de lipsã și pentru de a arẽta basa studiului filologicũ.

Deci se vedemũ nume locale din Romãnia, purcese din rãdecina mad.

Mad, Mădășor munte în jud. Muscelũ, din *mad* delũ, munte și șorũ sufixũ de diminutivũ romanescũ; a din mijlocũ e eufonicũ. *Madeiũ* satũ în jud. Suceava, plaiulũ Munte. Maderjãci, și Maderjestũ, — *Mad* er; *mad-delũ-naltũ*, er locũ, *yac*, din *iaco*, unũ sufixũ cu nume locale, purcede din limba cymbrica. (Wilh. Obermüller în *Deutsch-Keltisches Wörterbuch* I. pag. 91 descrie pe largũ sufixulũ *iaco*, — ce la Romani a fostũ sufixulũ: *iacum* pentru mai multe orașe).

Med. Medeleni mai multe sate în jud. Argeșũ, Iași și Tecuciu; *décã* e munte, *med* munte și el *naltũ*; *décã* e numai nãlțime moderata, *med* = *delũ*, colnicũ, el locũ; earã *eni* (din *an* = omũ) locuitorĩ. *Medin* movilã în jud. Ialomița; *med*, *delũ*, în diminutivũ: micũ, *sẽu in* = locũ. *Medoja* pichetũ

de graniță în jud. Mehedinți spre Timișiana, de buna samă la nălțime.

Mod. Mode, munte în jud. Buzeu, Modetulă ungureni, munte în jud. Buzeu, la hotarū, decī în Carpați; Modóia, satū și délū în jud. Vâlce. Modrogin munte în jud. Muscelū din: mad — ar — din, unde mad însémnă délū, munte, ar însémnă naltū, eară din înseamnă: satū, oraș, întăritura, acestū gin = din e în sufixele vechi *dun-um*, pe Singi-dun-um, unde um e adausū latinū. Modrescī (mad — raesty) Modruzescī (madar-zaesty); Modruz părū în jud. Botoșanū, (mad — av ais, unoe ais însémnă apă, părū) etc.

Cu *mid* și *mud*, rădăcină derivată, nu se află nume locale. Se trecemū la formele, în carī *d* din mad s'a schimbatū în *t*, = mat.

Mat. Matacescī, Mațac, Mataloga, Matara, ce e identică cu forma Metera, ce amū reconstituit'o mai susū pentru a derivă: Metereii, Mațara, Matraca (= mad-ar-ac) etc.

Met. Forma amū esplicat'o la Meterēi.

Mit. Mitarce munte în jud. Dâmbovița; din mit = munte; ar = naltū și ce prejurū, identicū cu ke în Thrake (Tracia); thra din tar = dar, deir, codru, pădure; ce e identicū cu ce din Vrance; vran = bar-an, délū micū. Mitez munte în jud. Mehedințū din: Mad-as = az, prejurū de délū; locū de munte as = ad-at.

Mot. Moțoc délū în jud. Putna; decă oc e vechiū, purcede din ac = locū, decă e românescū, are înțelesū de îmărire. Motrișor, munte în jud. Mehedințū, — e identicū cu Madrașor; din forma: Mat-ra-șor; Motru 1) délū în jud. Mehedințū, 2) munte acolo; 3) munte în județulū Vâlce. Piciorulū Motrului, munte în jud. Vâlce, decī Motru din: Mad-ar = Mat-ar, unde mad, mat însémnă munte, délū, și ar naltū; la alte nălțimi mai mici mad-mat însémnă délū séū naltū, și ar = ra, locū, terenū. Pela Motru a fostū sub Romanii vechi orașulū Amutrium în Dacia. A din începutū e adausū latinū și pôte că e identicu cu prepozițiunea *ad*, adecă: *la* Motra, la Mutra,

ium e adausă latină din forma gallică séu celtică, și mai vechiă: ion, ce e p. e. în Il-ion etc. Romanii cele mai multe numiri de localități vechi le au susținută, dar le-au latinisat. Motra, Mutra au fostă mai vechi decâtă colonizarea noastră. Motru e atâta câtă: *Matra* în Ungaria de susă.

Motru e ună rîu, isvoresce din délulă Bou aprópe de hotar, în jud. Gorjă; decă nu isvoresce din munții cu numele Motru și e în altă județ. De regulă rirurile au nume dela muntele, din care isvoresc; aci dară numele riurelulă Motru nu-lă putemă deduce din numele muntelulă, ci din: *mo* = mică *ter*, apă, păreu, rîu; acestă *ter* se reafă în: *Streiu* și în *Is-ter* (Dunărea în anticitate); eară *ter* din deor apă, rîu. Din *mad* = *mat* = *mot*, avemă: *moț*, ce stă mai desupra, mai înaltă, analogă, cum délulă stă mai desupra.

Mut. Mută munte în județulă Gorjă, nu celă-ce nu pôte vorbi séu tace, ci *mad* — *mut*, délă, munte.

Acuma se vedemă nume de localități vechi și de adă, din alte părți; parte pentru de a constată vechitatea numirilor din România, ce le-amă înșirată mai susă, parte pentru controlarea studiulă arătată. Numirile cele vechi și de adă asemenea sîntă numiri de munți și preste totă numiri de sate și orașe, aședate pe nălțimi de locuri, și ele se află așa în munții Asiei începîndă dela India încóce, precum în munții Carpaților, Alpilor și Pireneilor și impregiurulă acestora.

Mad. Madytos orașă vechiă în Chersonesulă tracică; din *mad-ad*, unde *ad* a trecută în *yt*, ce însemă locă. Madaria orașă în India engleză. Madras o țeară muntosă, Madura ună districtă muntosă în India engleză; în Madras sîntă munți de 2400 metri, ieră Madura are felurite mine. Madaloni orașă cu vineră în Italia; Madera și Madeira o insulă cu stânci de 1860 metri, se ține de Portugalia; Madirană sată în Francia are vii renumite; Madre Sierra, sistemă de munți în Mexico, — nume dusă din Spania. Madeley, orașă în Anglia, are ocne de cărbuni și de feră. Dar' și pe acolo unde mai târziă s'au aședată Nemții, și anume cei de cătră amedă, încă se află asemeni

numiri. Mädelers Gabel, (furca Mad. — al) de 2650 metri din mad = munte și el = al naltü, — er e adausü nemțescü; asemenea: Maderstein, o stêncă de bazaltü lângă Maden; Madenburg, délü cu ruină de cetate etc.

Med. Maedi — după Strabone, poporü în muntele Haemü (Balcanü) séü în pregiurü. Medulli poporü vechiü în Alpî, după Strabone și Ptolomeiü; Medullia orașü vechiü întră Tiber și Anio. Med = délü, ul = al — naltü; i = ómeniü; — Medoacus râulü Brento din Veneția; med délü, acus din aqua, apă. Media țeră vechie din Asia, preste totü e muntósă. Medma, orașü în Brutium la râulü Mesina (mes = met = med); însémná locü, terenü, identicü cu ma din Ro-ma, ađi däl-ma, (däl = délü); Val Medel în Graubünden, de 1048 metri de naltü. Medelü = mad-al Medellin or. în Spania, cu mine de aurü, argintü. Din *al* vedemü *ul* în Medulia, *el* în Medelü și Medellin, — ieră mai susü vëđurämü și Madalonî. Medar-Hammer cu ocne și fabrică de ferü, trece în z; Mezene munte cu vulcanü stînsü în Francia, de 1754 metri.

Mid. Midaeum or. vechiü în Phrygia; Midea or. v. în Bóotia încă la Homerü. Mid calder satü în Scotia, are minerale. Dent du Midi vërfü de munte în Savoia, de 3285 metri. Pic du Midi d' Ossan munte de 2885 metri și Pic du Midi de Bigor munte de 2877 metri în Pirenei. Pe celü dântăiü Nemțîi l'aü tradusü cu: Mittagsspitze vërfü de amëđi, cređëndü dóră că Midi aci însémná amëđi.

Mod. Modane délü de 1057 metri în Alpii graici; *an* e diminutivü orî însémná locü. Modor orașü în comit. Pojonî, zace la piciorü de munte. Moderü în Elsația; din mo, micü și dair, der = ter apă, ca și Motru. Mödling orașü în Austria, zace la piciorulü unüi délü pricipișü.

Mud. Mudarra satü în Spania; — mad-ar-a. Mudersbach satü și râü, în Prusia; mu = micü; der = apă.

Mat. Dunărea la Scythî, (carî câțiva seculi înaintea de Christosü aü locuitü și în România dela Marea-négră, la Nistru și spre nordü resăritü) s'a chematü; *Matva* și *Matava*. Maith

și math, la Celti a însemnată; mare, puternică, deci se vede că și la Scythi; deci Matava din mat. mare și ava atâta câtă apă, riu, deci: mare riu, mare apă. Aba, afa, ama, apa, ava se află totu în înțelesu de apă. Sufixulu ova în numiri de râuri e atâta câtu ava = apa; — nu e slavenu precumu vrêu uni; aceste sufixe se află și în Anglia pe unde au locuit Gallii sêu Celtii și nu Slavii. — Fontes Mattiatici la Romani s'au numitu Viesbaden de ađi; (bad ieră e identicu cu: mad); în Mattiatici nu pôte fi nici visu la numele Matheas adecă Matheiu; dar iecă aflăm: Mathia munte în Mesenia, numele susținutu de Pausanias. Matterhorn munte în Alpii Penini, de 4462 metri; mad — munte, ar naltu; Matinus delu în Calabria Italia de jos; în séu e diminutivu, séu însamnă: locu.

În acestu modu vomu înțelege numele: Matra, munte de 910 metri în Ungaria nordică, și prejură întră riurile Zagyva și Tarna. Totu în Ungaria nordică se află și munții: Tatra și Fatra. Unii au vrutu se esplice, că Tatra, Matra și Fatra e atâta câtu tată, mamă, fată. Departe de așa ceva. Tat e din rădęcina *dad* ce asemenea însamnă munte; eară fat e din mad, unde m s'a schimbatu în f, și d în t. Matrona mons, (ađi mont genevere) în Alpes Cottiae ai Liguriei séu Italiei de susu apusene; din mad-ar-on, locu la munte naltu. Din întemplantare se află riulu Matrona (ađi Marne) în Gallia Lugdunensis (Francia), fără că acolo se fiă munte cu numele Matrona. Acı aflăm relatiuni ca la Motru din România; și ca mai susu la Moder; deci ma-ter mică apă, — ieră on însamnă séu locu, (în numirea de muntele Matrona) séu an (Anio) apă, riu, — adausu de altu poporu mai târđiu venit pe acelu teren, în a căru limbă ter nu mai avea înțelesu; așa vedem în Mudersbach, căci Nemții nesciindu ce însamnă ter = riu, au adausu Bach (părău) în limba lor.

Așa vedem în Matzelsberg din Stiria de jos; căci deși math însamnă delu, și el séu naltu séu locu, — Nemții au adausu Berg = delu; așa în Mattenberg din Würtemberg; mat = delu, en = micu séu locu. Mattag munte mare în Graubünden,

din mat mare și aighe năltime; séu din mat naltă și dac = dag = tag, délü, munte. — Matreum ađi Matrey or. în Tirolü. Matera districtü și or. în Italia; Materia or. în Istria-Matese, trunchiu de déluri în Apenniniî neapolitanî; mad-as, mat-as; unde as însemna, prejurü, terenü, ca în Caucas.

Met. Metachion castelü pe délü în Böötia. Met = délü, acha celtice întăritură, on, ion celtice locü. Metalla oraș în Sardinia; Metallina orașü în Lusitania. Metalum orașü în Illiria, ađi Medling. Methana insulă vulcanică, deci muntósă; Metaria orașü vechiü în Britania romană; Metaurus, riu ce curge din Apennini. După „Conv. Lex.“ alü lui Meyer, e formatü din 2 păreie, Meta și Aurus. Met însemnă apa de délü, din met. délü și a, séu aa, apă; ieră Aurus e din ar délü, și ais apă. Numelë Aurelius, nu purcede din aurum (aurü) traducându-se Aurelia în Aranyka, — nici din Aurora, ȝorile, ci din ar, diftongitü aur = délü, el = al, mare, naltă și ius, omü, locuitorü. *Metéren* orașelü în *Francia*. Stă apröpe de Meterie; ie = en = locü.

Mit. Mitylene insulă și orașü ađi la Turci: Midüllii. Mittersilt délü de 783 metri. Mitterfels stênca în Bavaria. Așa, Mittelberg, Mitterberg, — Mitterteich. Mithra ȝeulü celü mai înnaltü și puternicü la Iranî (Perși); Mitra ȝeü de sóre la Indî; póte că din mit = mare, puternicü, și ar = ra omü. Așa e Mudir la Arabi-turci titlulü antistelü de unü cantonü; ieră în Egipetü șefulü provinciilorü. Maithe la Irlandezî, duce, șefü.

Mot. Mothon stênca lângă orașulü Methone, la Pausanias. Motye orașü în Sicilia pe colnicü, lângă délulü Eryt. Motolat, Vulcanü de 1600 metri în Patagonia; Motta, Mottier, Motz etc. localități în Francia. Motz din Mot-za, Motsa; unde sa, za = da, însemnă terenü, prejurü. Eü așa credü, ca numele Moțilorü, unü despărțemëntü din poporulü nostru, numai prin rădăcina derivată: mot se póte esplica, și ar însemna omü dela délü, dela năltime, față cu unü câmpianü; căci dela cuvântulü moțü, ce 'lă are găina pe capü, séu dela

moțu cum femeile 'și adună și rădică părulă pe capă, cu gre se pôte deriva, — pentrucă atunci numele loră ar trebui să fiă: Moțani, Moțați. Ună nēmă ală Albanesiloră se chiamă Hoții, pentrucă locuiescă pe nălțimi; numele loră s'ar puté deduce din: at delă nălțime, din acestă at e: Aetna, munte vomitoră de focă, Oeta altă munte în Peloponesă și în alte părți, și rădecina ot s'a aspiratū prin h, — hot.

Mut. Mutnia la Galli, ađi Modena zace la șesă. Muttler munte de 3299 metri în Alpii Rhetici. Mutthorn munte de 3200 metri în grupa dela St. Gothard în Svițera; apoi formele Mutrey, Mutters, Mutra, Mutrina, Mutur etc. D. T. S. trece în Z. Muzaia, munte de 1043 metri în Atlas.

În acestă modă amă finitū cu esplicarea cuvinteloră „metereaque turba“ și cu ilustrarea numiriloră geografice din România, purcese din rădecina *mad.* Acuma să ne reîntorcemă la: Colchi.

II. Colchi.

Dlă Hașdău (în Istoria critică a Româniloră pag. 279) dice: „Oră cum să fiă, mai rămâne o altă *enigmă*. De unde și până unde Colchiă din Dacia? — *Colchiă*, din versulă Ovidiană, *după cum ne vomă convinge îndată, însemneză pe locuitorii din Carpați. Carpatiniă = (Colchiă)*“.

Eă mai nainte de a vorbi despre Colchiă din Dacia, — voiă face ore-cară împărtășiri despre Colchiă din Asia, căci așa vomă puté pricepe tôte mai bine.

Ună mithă ne spune, că Argonauții sub conducerea lui Iason aă plecatū din Tessalia pe marea năgră și aă ajunsū la țermulă țerii: *Colchis*, ca de aci se ducă lâna de aură de pe ună berbecă, pe care Phrixus și Helle aă călăritū cândva peste Hellespontū. Bălaurulă, carele păzia lâna de aură, a fostă adurmitū prin Medea fata regelui Aetes din Colchis, și apoi Iason a luatū și fata și s'a reîntorsū.

Sub țerile caucasice se înțelege teritoriulă rîuriloră Kyros și Phasis, spre amădi dela munții nălți ai Caucasului, precum

se înțeleg și văile acestor muntți. Țările caucasice au fost : *Albania* spre Marea caspică, *Iberia*, (ați Georgia) și *Colchis*.

Acum mai întâi se cercetăm pozițiunea țării Colchis.

Colchi la cei vechi a fost numele unei țări pe țărmul răsăriten al Mării-negre (Pontus Euxinus), o țară ce corespunde țărilor de ați dela țărm, Imeritiei și Mingreliei. La gura norioasă a riului Phasis (ați Rion) avută de ape, locuitorii (Colchi) au locuit pe zidiri cu fundamente bătute cu piloți seș pari ¹⁾.

Colchis, vechiă țară de miracle a Grecilor, a cuprins partea apusană, șesul aluvial fructuos și norios al riului Phasis. Pe țărmul țării, Ioni din Milet încă pela 500 ant. Christos au fundat orașul Phasis în delta riului cu asemenea nume ²⁾.

Prin aceste am vrut să constatez, că Colchis a zăcut la țărm de mare, la gura norioasă a riului Phasis, — și că Colchis a cuprins șesul norios al riului Phasis; în acest mod a fost o țară la șes și între ape și bălți. Numele localităților le putem explica numai după pozițiunea lor, — și mai ales tóte numirile vechi ale locurilor au originea dela însușirea locurilor.

Acuma se ne reîntorcem la *enigma* Dlu Hașdeu, la Colchi (= Carpatini).

„*Colchida* este tocmai la marginea opusă a litoralului crivețan al Mării-negre. Colchi, națiune mai mult asiatică decât europeană, *Colchi* avea de a face cu muntele Caucaș și fluviul Fas, nu cu Carpații și Istru“.

¹⁾ Meyers Conv. Lexicon. Kolchis bei den Alten, Name eines Landes an der Ostküste des Schwarzen Meeres (Pontus Euxinus), den Uferlandschaften des heutigen Imeritien und Mingrelien entsprechend. An der sumpfigen Mündung des wasserreichen Phasis (Rion) lebten die Einwohner auf Pfahlbauten.

²⁾ Dr. H. Hahn Leitfaden der alten Geogr. pag. 109 Kolchis, das alte Wunderland der Griechen, nahm den Westen ein, die fruchtbare und sumpfige Alluvialebene des Phasis. An der Küste von Kolchis hatten Joner aus Milet schon um 500 v. Christ. Phasis im Delta des gleichnamigen Flusses gegründet.

„În ce modă Ovidie, atât de bine informată despre tot ce se petrece în basinulă Dunării de josă — putea se credă, că numai Istrulă desparte pe Colchi de Dobrugia? oră-ce mirare dispăre îndată ce monumentele cele măi autentice voră proba, ca Carpații nostri aă păstratū și ei în vechime numele Caucasă, eară prin urmăre a esistatū atuncă și pe țermăi Istrululă o Colchidă“.

Dlă Hășdău la pag. 284 revine la Colchi. Aci arătândă de stēnca Caucaus, continuă că „după lectura cea diverginte sună: Kavliakoio, Kauliakos Skopelos, adecă: Stēnca Kauliakos skopelos, adecă: stēnca Cauliacă. Caulica prin contragere: Colica, este unulă din numele cele măi vechie ale Caucasulăi.

„Ecateiă scrietoriă anterioră chiar lui Herodotă ni spune, că *părțile cele măi înnalte ale creștetulăi caucasică se chiamă: Κολικα ὄρη. De acolo însuși numele Colchilor“.*

Iecă dară Colchida ¹⁾ la Dunăre nu numai în Ovidie, dar și cu 2 vécură măi nainte, într'ună altă poetă măi puțină celebră; și totulă provine din aceea, că Carpații se chiamă: *Caucasă*. Limbagiulă poetică i-a plăcută măi bine metaforiculă și vagulă Colchiă, decâtă directulă și pozitivulă Caucasă. Apoi la pag. 287. Dlă Hășdău întrăbă: „Nu cumva la Dunăre, pentru bogatele nesipură metalice ale Olteniei va fi fostă însăși Colchida cea cu lâna de aură a Medeei, țintă practică a espedițiunii celei mercantile a Argonautiloră“.

Omă se fiă cine din acestă „istoria critică a Româniloră,“ va pricepe deslegarea themei despre Colchiă din Dacia, amintiți de Ovidie.

Dr. At. Marienescu.

¹⁾ Greciă măi tuturoră țăriloră, provinciiloră li-aă dată numele cu sufixulă is, de aci Colch-is; gen. Colchidis lat. și de aci forma: Colchida.

RHAETO-ROMANII,

originea și elementele limbei lorü.

(Urmare).

Nu mai puțină caracteristice sântü jocurile lorü sociale și petrecerile lorü populare; astfelü se numesce după o tradițiune străveche prima și a fie-cărei lunü în dialectulü romaunsch „calonda“, în celü eng. sup. „chalonda“, în celü Eng. infer. „chalanda“; spre esemplu se șice antaiulü Maiu în dialectulü sursilv. „colanda magia“. Apoi precumü după obiceiulü vechiü romanü la äntäia Martie, astfelü umblä aici la anulü nou bäețiü cu clopoței spre salutarea anuluiü noiü, ceea-ce se obicînuesce și la nunți; mai departe se jöcă și astädi cu predilecțiune joculü „morra“ (a ghici imediatü numerulü degetelorü arätate). Din töte jocurile sociale apare ca celü mai caracteristicü äșa numitulü tramegl, tarmaigl, turmaigl, saü tramaigl, unü felü de picnicuri, unde se adunä junimea de ambe secse la masä, la jocü apoi și la baluri și în fine, decä se întemplä, și la logodiri; unü june, carele cercetözä aceste tramegls, cu scopü ca se-și caute o mirésä acolo, se numesce „tramagliunz“. Bëtrâni și tineri salutä în Sursilvania pe junele însuräșelü cu: Niess biall! frumosulü nostru! ér' fata de măritatü cu: Niess bialla! frumösa nösträ! totü astfelü și în Engiadina.

Tocmai ca și la Daco-Romani și ca și pe insula Corsica esistä și la Raeto-Romani obiceiulü böcetelorü „vocerü“ la morți, unde tata, mama, sorori și frați, mirele și mirésa etc., se întroducü vorbindü și väetându-se, läudându viéța și faptele mortulü și plângându-se pentru päräsirea acestei vieți lumesci. Mortulü le respunde totü prin ei, îi mängäie pre toți, că dënsulü se aflä întru fericirea cerésca și n'ar mai voi se vinä änderet, ér' äi sei se-í dorésca cëstä fericire și se nu se prea ätristeze. Compunerea estorü felü de böcete äü devenitü și aicea unü felü de meserie, și tocmai ca și la noi și în Corsica sântü cu preferință muierile, cari se deprindü cu astfelü de

compunerii. Apoi mai există obiceiul, moștenit de la Romani și usitat și la alte popoare încă până în zilele noastre, în Enigadina inferioară a năimi muierii bocitoare la morți, și încă până și astăzi vin la înmormântări neamurile mai deprăse ale mortului, și încungiurându sicriul și iau „remasă bună“ dela reposați; după ce vin preoții din pregiur și apropiându-se de sicriu, adresază unul după altul cuvântări scurte către cei întristați și către adunarea întrăgă.

Un popor liber, necorupt, eroic, cugetător și social cu o natură fizică și spirituală sobră și oțelită trebuia neapărat să aibă aplicare spre poezie și spre literatură; însă până către finea evului mediu, până unde prepondera aprăpe exclusivă limba cultă latină, limba raeto-romană n'a eșit peste pragul vieții familiare, și abia cu începutul seculului al 16-lea își succese a apăre pe terenul literar, avându și Raeto-Romani, întocma precum mai în urmă Daco-Romani, a se lupta un timp destul de îndelungat cu formarea și staverirea ortografiei și a sintaxei lor. Operele lor erau la început, precum ușor se înțelege, cântări și poezii populare și resboinice, apoi opuri bisericesci: biblia, liturgiere, psalmi etc., înaltele există o traducere a testamentului nou de Giachim Bifrun din anul 1560 sub titlul: „L'g nouf saine Testamaint da nos Signer Jesu Christi. Prais our delg Latin ed our d'oters languax e huossa da noef mis in Arumaunsth tres Jacham Bifrun“. Squitscho ilg an. 1560“. Bifrun numesce aicea limba romaunsha „Arumaunsta“, ear propozițiunea acăsta a lui „A“ ne interesază într'un mod cardinal, căci știut este, ca frații nostri Macedo-Romani se numesc încă și în ziua de astăzi pre sine: Arumani séu „Armănu“. Se binevoescă filologii nostri romani, a medita asupra acestei împregiurări destul de interesante după modesta mea părere, pentru noi Romani; ear noi, fără de a ne mai cufunda pe terenul atât de frumos al literaturii raeto-romane, ne vom mărgini, a produce unele tecste din acăsta limbă în comparație cu cea latină, daco-romană, italiană, spaniolă, francesă etc.

Symbolum apostolicum.

*textul latin**textul raeto-roman*

1. Credo in Deum, patrem omnipotentem, creatorem coeli et terrae. 2. Et in Iesum Christum, filium ejus unigenitum, Dominum nostrum. 3. Qui conceptus est de Spiritu Sancto; natus ex Maria virgine. 4. Passus est sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus et sepultus; descendit ad inferna. 5. Tertio die resurrexit a mortuis. 6. Ascendit ad coela, sedet ad dextram Dei patris omnipotentis. 7. Inde venturus est judicatum vivos et mortuos. 8. Credo in Spiritum sanctum. 9. Credo sanctam ecclesiam catholicam Sanctorum communionem. 10. Remissionem peccatorum. 11. Carnis resurrectionem. 12. Et vitam aeternam. Amen.	1. Eau crai in Dieu bap omnipotaint, creatur del cel et della terra. 2. Ed in Iesum Christum, seis unigenit fige, nos Segner. 3. Il qual ais concepi dal Spiert Sanct, nat dalla vergine Maria. 4. Il qual ha indûra suot Ponzio Pilato, ais crucificha mort e sepuli; ais it ad infern. 5. Nel terz di darcheu resûsta sî dal morts. 6. Il á cêl, ingio el seza alla dretta da Dieu, bap omnipotaint. 7. D'inuonder el vain a gnir a jûdichar ils vivs et ils morts. 8. Eau crai în il Spiert Sanct. 9. Ūna sancta commûna baselgia, la communion dels sancts. 10. Remissiun dels puchats. 11. Resûstanza della charn. 12. E la vita eterna. Amen.

Atragemû la acestû locû atenţiunea lectorelui asupra cuvântului raeto-rom. *Baselgia*, în limba daco-romană *Baserica*. Acesta e unulû dintre puţinele cuvinte, care sîntû caracteristice limbei raeto-rom. şi daco-romane; căci până cândû limbele celelalte romanice întrebuinteză după grecesculû ekklesia lat. ecclesia, fr. eglise, it. chiesa, span. iglesia după scopulû basericelorû, de a ţinea adunări, Raeto- şi Daco-Romaniî, se vede că s'aû ţinutû mai multû de forma edificiului, care asemenaû prin stilulû înaltû şi maestaticû residinţelorû regale seû aşa numitelorû basilicate.

Fia-mî permisû a me oprî aci unû momentû, şi abătându-me dela obiectû, a pune întrebarea: óre avut'aû dl Hunfalvy

(Hundsorfer), faimosul învețat maghiar, cunoscința, că numai Daco- și Macedo-Romanii, dar chiar și Raeto-Romanii din munții îndepărtați ai Alpilor raetici întrebunțeză cuvântul biserica sași baselgia, atuncea când susține dânsul în aserțiunea sa, că biserica Daco-Romanilor ar descinde dela biserica Macedo-Romanilor și că prin urmare noi Daco-Romanii sântem emigrați seû precum susține d-lui străcurați din Macedonia în munții Carpaților dacici? Noi nu credem, că împregiurarea acêsta se-î fi fost cunoscută; căci atunci ori-cum trebuia logicaminte se mai susțină și se afirme, că și Raeto-Romanii ar descinde din sinul Macedo-Romanilor și s'ar fi prefugiat din Macedonia în munții nați ai Alpilor raetici, și atuncea Macedo-Romanii ar deveni la înalta și distinsa onóre, a fi poporul matern atât al Daco- cât și al Raeto-Romanilor! Sau dl Hunfalvy trebuia atuncea se admită descinderea atât a Macedo- cât și a Daco-Romanilor dela Raeto-Romani, ceea-ce pôte că i-am aplauda, dar de așa-ceva s'ar păzi ca de foc. Altcum l'am ruga pe faimosul învețat maghiar se ne spună, de unde și cum a venit cuvântul „baselgia“ în limba raeto-română? ¹⁾.

Începutul din a IV-a carte: „De imitatione Cristi“ în limba latină și cele două romanice:

latina	raet. rom.	daco-rom.
<i>Vox Christi</i>	<i>Vusch de Cristo.</i>	<i>Vocea lui Christos.</i>
Venite ad me omnes, qui laboratis, et onerati estis, et ego reficiam vos, dicit Dominus.	Gni pro me vus tuots, chi eschat affadiats et agravats, et eu as vögl surlevgiar, disch il Segner.	Veniți la mine toți care pătimiți și sînteți îngreunați, și eu ve voiü recrea, ȳice Domnulü.
Panis, quem ego dabo, caro mea est, pro mundi vita.	Il pan, ch'eu dară ais mia charn, per la vita del muond.	Pânea, care eu ve voiü da, carnea mea este, pentru vieța lumii.

¹⁾ Lucru ciudatü! A două ȳi, după-ce adresasemü aceste cuvinte dlui Hunfalvy, ceti prin jurnale vestea despre reposarea acestui bărbat de sciința magiară și înverșunatü contrariü alü latinității, alü continuității și autohtonității noastre, fie! țerâna ușoră! Ear noi vom remâncea după ȳisa dlui Hașdeu, și d'aci nainte bine înfipti în ambele Daci. P. Broștênü.

latina*Vox Christi*

Accipite et comedite, hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur, hoc facite in meam commemorationem.

Qui meam carnem edit et bibit meum sanguinem, in me manet et ego in illo.

Verba, quae ego locutus sum vobis, spiritus et vita sunt.

raet. rom.*Vusch de Cristo.*

Piglé et mangie, quist ais meis corp, chi sara dat per vus (nella mort), fat que in memoria da me.

Chi mangia mia charn et baiva meis sang. dmura in me et eu in el.

Ils plets, ch'eu as he dit, sun spiert et vita.

daco-rom.*Vocea lui Christos.*

Luați și mâncați, acesta este corpul meu, care pentru voi se va da; acesta faceți-o în comemorarea mea.

Celū-ce mână carnea mea și bea sângele meu, rămâne în mine și eū în elū.

Vorbele, care eu amū ȡisū vouă, spiritū și vieța sūntū.

Tatălū nostru în limba raeto-romană și daco-romană.*raeto-romana.*

Bap nos, quel chi est in ils cels, sanctifica vegna teis nom; teis regiuam vegna nan pro; tia vōglia dvainta, sco in cel, usche eir in terra; nos pan d'imminchia di da a nus hoz, perduna a nus nos debits, sco eir nus perdunains a nos debitaduors; e non ans manar în provamaint; ma spendrans dal mal. Perche teis il reginam e la possanza e la gloria în eterno. Amen.

daco-romana.

Tatălū nostru, carele esci în ceruri, sântescă-se numele teū, vie imperăția ta, fie voia ta, precum în cerū așa și pre pământū; pânea noastră cea de tôte ȡilele, dăne nouē astăȡi și ne ertă peccatele nōstre, precum și noi ertămū peccatoșilorū nostri, și nu ne duce în cercare, ci ne mântuesce de celū reu. Căci a ta e imperăția și puterea și gloria în etern. Aminū.

Psalmulū alū XIV în limba latină și cele două romane.*latina:*

Domine quis habitabit in tabernaculo tuo aut quis requiescet in monte sancto tuo?

Qui ingreditur sine macula et operatur iustitiam.

Qui loquitur veritatem in corde suo, qui non egit dolum in lingua sua. Nec fecit proximo suo malum et opprobrium non accepit adversus proximos suos.

Ad nihilum deductus est in conspectu ejus malignus: timentes autem Dominum glorificat. Qui jurat proximo suo et non decipit.

Qui pecuniam suam non dedit ad usuram, et munera super innocentem non accepit. Qui facit haec, non movebitur in acternum.

raeto-romană:

O sègner, chi dmurara in teis Tabernacul? Chi habitarà sù munt da tia Santità?

Quel, chi va alla reala, e fa drett e tschantscha vardat in seis cour.

Quel, chi mé smorva con sia lengua: Nu fa mal a seis cumpai:
Nu driza vituperi a seis prossem.

Quel, chi nu pretscha ün hom d'inguotta in seis öls; dimpersai tegna in honor quels, chi teman il Segner. Quel, chi fa ün saramaint, e nu l' mûda, schabain quel il porta donn.

Quel, chi nu da seis argent sün üsûra; nu piglia alchün dunn cuntr' il innozaint. Quel, chi fa quai, nu vain a gnir muvent in aeternum brichia.

daco-româna:

Dómne, cine va locuí în locaşulü teu, seü cine se va aşeda în muntele celü sântü alü teü?

Cel-ce âmbă nevinovatü şi face dreptate: celü-ce grăesce adevér în inima sa.

Celü-ce n'a viclenitü în limba sa, şi n'a făcutü vecinului seu vreunü reu, şi batjocura n'a făcutü cu ceü d'apröpe a seü.

Despreţuesce pre celü reu, ear pre ceü-ce se temü de Domnulü i glorifică; celü-ce ce se jură vecinului seu şi nu se lapedă.

Argintulü seü n'a datü pe usură, şi darurü asupra celorü nevinovaţi n'a luatü. Celü-ce face acésta, nu se va clăti în veci.

Asemenări între dialectele raeto-ladine şi raeto-romonşe.*1. italiana:*

Un pittore un giorno ha intrapreso (intraprese) di dipingere due uomini, che tra loro avevano una lita, l'uno che l'aveva perduta e l'altro, che l'aveva vinta. Egli se risolto (si risolvette) a dipingere l' uno tutto ignudo, e l'altro in camiscia.

2. gardinensa:

Un moler a tòut su un di a depènger doi úemes, che ôva (avova) una litiga tra èi, l' ùn ché l'ôva perduda, y l'âuter, che l'ôva venta! 'L s'a resolt dé depènger l'un dut dèsnut, y l'âuter in çhameiscia.

3. enimontană:

'N moler a tut séu 'n dè a depònger dui omi, chi che â'na litiga tra d'ei, 'n che l'a perdùda, y l'âter che la vadagnava. El s'a resolt de depònger 'n tott dèsnú, y l'ater in çhamescia.

4. *raeto-romonsia*:

Un pitur (moller) ha tut sū ün di da depinger (pitarar) daos hommens, chi havaivan ūna litta tranter els. L'ün chi l'havaiva persa e lóter chilkavaiva vendschüda. El s'ha resolt da depinger ĩün tuot nüd (schnüda) e l'oter in chamischa.

5. *daco-romană*:

Unŭ pictorŭ a intreprinsŭ ĩntr'o ũi se depingă doi ómenĭ, cari aveaŭ unŭ procesŭ ĩntre sine: pe unulŭ, care l'a perdutŭ Ńi pe celalaltŭ, care l'a câştigatŭ. Elŭ se rezolva, a depinge pe unulŭ de totŭ golŭ, ér' pe celalaltŭ in camesia.

Terminaŭiunea *io* ĩn latină, care esprimă generalitatea facerĭi, a efectului, apare ĩn tóte limbile romane ĩntr'o mulŭime de substantive Ńi suna ĩn totŭ loculŭ asemenea; s. e. lectio, fr. leçon, sp. leccion, it. lezione, raeto-romane lecciun.

Terminaŭiunea *ia* apare ĩn tóte expresiunile pentru arte Ńi sciinŭa, s. e. astronomia ĩn tóte limbile romane afară de cea francesă, unde se ũice astronomie.

Sufixulŭ *tor*, or, ĩn lat. sună ĩo franc. eur saŭ our, sp. tor, dor, ital. ore, raeto-rom. ur, s. e. spectator, fr. spectateur, sp. spcetator, it. spectatore, raeto-rom. spectatur. Silaba postpusă *tas*, ĩn lat. la cuvintele, care arată unŭ atributŭ saŭ o stare, fr. té, sp. dad, it. tà, apare Ńi ĩn limba raeto-rom. la o mulŭime de substantive, s. c. felicită, adeseorĭ Ńi tad. ĩn Eng. sup. după fr. ted. Terminaŭiunea *entia* Ńi *antia* ĩnsémnă starea Ńi atributulŭ Ńi e intensivă; ea sună fr. ence Ńi ance, sp. encia Ńi ancia it. Ńi raeto-rom. enzia Ńi anzia, s. e. licenzia Ńi instanzia.

Terminaŭiunea *icus* ĩn lat. la adiective, care esprimă o asemenare saŭ origine, la substantive o chemare, o meseriă, saŭ o ocupaŭiune, se află ĩn tóte limbile romanice, fr. ique s'aŭ icien, sp. ico, ital. ico raeto-rom. ic, ca: academic. Adiectivele latine pe *osus* s. e. gratiosus, fr. gracieux, sp. gracioso, it. grazioso, raeto-rom. grazius. Aşisderea Ńi adiectivele alis, lis, bilisulus trec ĩn limb. raeto-rom. ĩn al, able, ible, s. e. lat. conjugalis, aplicabilis Ńi terribilis, fr. conjugal, applicable, terrible,

ital. congiugale, aplicabile, terribile, raeto-rom. conjugal, aplicabel, terribel.

Terminațiunea *ivus*, la cuvintele, care înseamnă posibilitatea, dispozițiunea, aplicarea, caracteristica, suna fr. if, și it. ivo, raeto-rom. iv. s. e. indicativă.

O mulțime de adverbe cu terminațiunea *mente* în ital. și sp. și ment în fr. aŭ în raeto-rom. maing, s. e. visibelmaing.

Verb. comp. se formeză în limba raeto-rom. după aceleași principii ca și în limba latină și celelalte limbi romanice adecă prin propunerea de ad, con, de, dis, ex, în, ob, post, prae, pro, sub, trans. etc. Ca exemplu vom lua verbul ponere, care apare în toate limbile rom. Acestă verbă primitivă permite totă atâtea compozițiuni, cari toate sântă obicinuite și în limba raeto-rom. ca apponer, componer, deponer, disponer, exponer, imponer, opponer, postponer, praeponer, proponer, supponer și transponer.

Totă dela același verbă sântă a se deduce și următoarele substantive: pozițiun, positura, post, póst, posta, appositium, compozițiun, componist, compositură, deposițiun, deposită, depositar, depositari, dispozițiun, expozițiun, expositur, imposițiun, praeoposițiun, propozițiun, proposit, perpóst, proponimaint, sproposită, supozițiun, și transpozițiun; apoi adiectivele pozitivă, compost, dispot, expot, etc.

În privința părților de vorbire dominéză și în limba raeto-romana la toate cele dece speci de vorbire totă același geniu de limbă, ca și la celelalte limbi romane:

a) articolulă corespunde în gen. numerativă și în casuri limbeloră span. franț. dar cu deosebire celei italiene; singular il, la; prural ils, las, neutrul s'aŭ eliminată, ceea-ce se pôte privi ca ună favoră pentru limba raeto-rom.

b) la declinațiune vedemă, că terminațiunile latine sântă înlocuite prin prepozițiuni (segnacasi). În locă de cincă esistă număi o declinațiune, care se deosebesce prin articolulă propusă în masculin și feminin. Acestă nouă formă a substantivulă

și-a fost luat începutul deja dela Romani, devenise înse constantă abia dela seclul al 14-lea.

c) În adiectivă sînt cele trei clase a unei, a duor și a trele terminațiuni pentru tóte vorbele atributive încă la numai una reduse, cu două forme, pentru genitivul pre un consoanant și pentru feminimul pre vocalul a. Gradațiunea se formeză nu la finea, ci la începutul cuvîntului prin adaugerea de plû, pentru comparativ și de il, la plû, pentru superlativ. Pre lângă acestu așa numitul superlativ relativ mai este încă și un superlativ *absolutu*, care termină în issem, sau ischem și isma, ischma.

a) Pronominele sînt în limba raeto-romană, încă și mai numeroase în forme, decât în cea latină. După cum se adaugă ele la începutul sau la finea cuvîntului, numite: odată praeafixe, apoi affixe sau suffixe, atribue frazei și un alt înțeles, s. e. laschans sau lascha 'ns far-ir, lăsaține se facem se mergem, și: at s'a simplu: t'volva, întorce-te; el (as) s'fa inimits = el și face inimici și: fa tans ún plaschair = ne face o plăcere. Cea-ce sînt praeoposițiunile la substantive, totu aceeași sînt și pronomina la verbe.

e) Numeralul nu întelnesce nicăiri greutăți considerabile. Cardinalele se țin după italiana cu eludarea vocalului final caracteristică acestei limbi. Ordinalele capătă dela cincî în sus terminațiunea: avelû, sesavelû, alû șaselea; pentru distributiva e strinsu incopciatû cuvîntul ogni, s. e. ognisettavel = totu alû șaselea, ogni trent hommens = cât-și treizeci de ómeni. Pentru formarea adverbialiei avem trebuințe de vouta sau giada, s. e. úna la pruma vouta-giada = odată întâia dată.

f) În verbum încă nu se abate limba raeto-rom. dela latina și dela celelalte romane, căci noi aflăm și aicea totu aceeași forme, moduri și tempî; ba pe lângă futurum simplex și exactum mai există încă una a treia, care se formeză din vegnir s'a gnir și cu un verbum, și arată acțiunea începîndă (actio-inchoanda) cu multu mai pregnant, s. e. eu

vègn-gniva-gnarà a scriver = eũ sũntũ-am-fostũ-voi fi în voiè a scie. Ca unũ progresũ putemũ privi eludarea definitivã a deponentiei și preponderarea activei și auxiliarei, care jocũ o rolã însemnatã în raeto-romanã.

În privința sintaxei, se acomodézá limba raeto-rom. cu puține abateri, sintaxei celorlalte limbì: franceze, spaniole, cu deosebire însè celei italiene; ca observațiunii sintactice avemũ de adausũ:

1. Înțelesulũ unorũ cuvinte atributive se schimbã prin pozițiunea lorũ s. e. hom grand se înțelege unũ omũ mare saũ naltũ dupã corpulũ seu; din contrã se înțelege sub grand hom unũ omũ cu spiritũ și merite; de regulã urmézã adiectivulũ dupã superlativulũ.

2. Adeseori se lungesce o frasã latinã în dõuè raeto-romane: el vain be huossa da spassegiar, = el vine tocma inderetũ dela preumblare.

3. Acusativulũ c, înfinitivũ e disolvatũ în quod, raeto-rom. cha cu urmãtoritulũ conjunctivũ s. e. Tũ disch, ch'el haja scrit. la charta = tu zicĩ, cã elũ a scrisũ epistola. Acéstã construcțiune se aflã deja la Plautus și la alți scriitori populari latini.

(Va urma).

P. Broșténũ.

SUNTŪ ROMANIŪ DIN DACIA TRAIANĂ DESCENDENȚI AI COLONIELORŪ ROMÂNE ȘI AI POPORULUI DACŪ REMASŪ ACÍ ȘI DUPĂ CUCERIREA ROMANĂ, ORŪ NU?

În zilele trecute amũ cetitũ disertațiile Dluĩ Gavriilũ Téglás, membru corespondentũ alũ academièi maghiare de sciințe și directorũ alũ școlèi reale superiõre din Deva, cari le-a ținutũ în 11 Martiu 1889 și 12 Ianuarium 1891 în sala despartèmentului istoricũ alũ acelei academièi, referitõre la lucrãrile minerare ale Romanilorũ în Dacia, sub titlulũ „*Tanulmányok a Romaiak Daciai aranybányászatáról*“. În lucrarea D-luĩ, altcum escelentã și cu multã cunostințã de causã, amũ aflatũ

și unele conclusiuni întemeiate pe lucrările lui Hunfalvi = Hundsorfer „Die Romänen und ihre Ansprüche; Réthi László „Az oláh nyelv és nemzet megalakulása“, adică limba română n'a putut să se nască și formeze aci în Dacia. Pentru-că:

a) colonistiil romanil, cari au fostu adusi aci, ca se lucreze minele, au fostu din Britania, Macedonia, Tracia, Moesia, Hispania, Noric, Dalmația, Albania, Creta, Dyrrachium, Rhodos, Bithynia, Galata, Syria, Antiochia, Asia mică și din Egiptu, adică membri ai unor popore eterogene;

b) că la aceste popore suntu a se adnumera și Daciil indigenil, cari au preferitu a lua jugulu strainu, decâtu a-și părăsi patria;

c) că în decursu de unu seculu și jumetate aceste popore eterogene nu s'au pututu asimila cu poporul romanu, adică nu s'au pututu preface în Romani, cu atât mai vartosu, căci pre la anul 168 întrevenindu resbelulu marcomanu, acestia au nimicitu tote întocmirile; au deculatü toți lucrătorii strainil, apoi afară de aceea pe timpulü lui Adrianu, unindu-se Daciil cu Roxolaniil, au eruptu în Moesia, ear sub Antonin Pius, Carpiil și cu Daciil au năvălitu asupra Daciei.

Pe timpulü lui Marcu Aureliu au trecutü Iazygiil preste Dunărea înghețată și s'au aruncatü și asupra coloniilor romane abia închiegate; după aceea Azdingiil sub ducii lorü Rhaus și Rhaptus au năvălitu asupra creștetulu bihorenu și de aci asupra teritoriulu montanisticu, deci dar aceste resbele au cășunatü coloniilor romane mai multü decâtü revoluțiunile din 1784 și 1848/9.

După aceea pe timpulü lui Maximinu, cuprinđendü Goțiil gurile Dunărei, Roxolaniil și Carpiil au fostü împinși în Moesia, cari au arsü și prădatü cetățile Tyra și Olbia, ear sub împăratulu Filipü Arabulu, Carpiil au prădatü Apululu, astfelü câtü pe la anulü 250 a trebuitü clăditü din nou.

În urmă pre la 255 Goțiil au înnecatü totă Dacia în sânge și devastare, astfelü câtü ea a trebuitü evacuată.

d) că *lingua rustica romana*, aci în Dacia n'a avută terenul de dezvoltare, și că

e) limba română și-a aflată dezvoltarea sa în Albania, de unde a primită mai multe elemente slave. —

La toate aceste concluziuni fie-mi ertată a face vreo câteva reflexiuni.

Este știut, că înainte de întemeierea Romei, și a statului roman s'a aflată în Italia mai multe popore, și anume în partea nordică locuia stirpea gallică și de aci țera locuită de Galli s'a numit Gallia cisalpina.

În Italia de jos, în vechiul stat neapolitan, s'a așezat mai multe colonii grecesci, din care cauză țera locuită de greci s'a numit Grecia-mare și o parte din ea chiar Sicilia. În Italia de mijloc s'a amestecat poporele gallice, iberice și grecesci, formând poporul Oenotrilor, ear' în partea ostică ală Umbrilor și în partea sudică ală Ausonilor său Oscilor, ală Sabilor și ală Sabinilor și ală Picenilor.

În vecinătatea Umbrilor și Sabinilor era ținutul Picenum, agrul Picenus, formium Picenum, Asculum Picenum.

Singurul poporul Etruscilor a fost poporul cel mai marcant, pentru-că asupra aceluia se îndreptău privirile scrutătorilor istorici și filosofici.

Și pe lângă toate acestea poporul Etruscilor mai purta urmele de Etruri, Tusc, Tyuren, Răsen și Rhaeti.

Ei au domnit dela Tiber până în Alpi. Forma religiunii lor este basa religiunii Romanilor.

Galli, după-ce au bătut pre Etrusci în valea cea mănosă a Poului, au clădit Milanul.

În Campania mai locuia Samniții, ai căror duci se numiau Lucamonii, și tot aci aflăm orașul Picentium și poporul Picenților.

În Apulia se află Pucetia și poporul Peuceților.

Tot aci sânt Cumanii, despre cari Livius ne spune „Cumanii ab Chalcide Eobocia originem trahunt“, și mai de parte, „Cumanos eiusdem juris conditionisque cujus Capuam esse placuit.

Acești Cumanî și acei Picenî au datŭ nascere la poporele de asemenea nume, cari s'au perondatŭ în istorie prin Dacia lui Traianŭ, și din Picenî s'a făcutŭ mai târziu prin reii copistŭ și prin variantele numelui Pacinați, Pacinacite, Pitineni, Bissenî și mai târziu Birseni, cari nu sântŭ alta decâtŭ Români de ađi. Asemenea ca și Cumanii și Pacinații istoricilorŭ greci și maghiari vorŭ fi fostŭ și Uti, pre cari Schaffaric îi deduce dela Guișini și Chizini din Macedonia și vrea să-î tragă din originea slavă, ceea-ce e foarte cutezatŭ. Uti nu sântŭ alta decâtŭ Ausoni, a cărorŭ patrie Italia se numia Ausonia, și locuiaŭ pre la Brutium și Lucania, și pentru-că colonia lui Uselis din Macedonia, care a datŭ numele la stirpea Osa și Aons și de aci prin barbarismele slave Gusini Chizini se tragŭ din Sardinia și Neapolea, prin urmare este de viță celto-galică.

Să mergemŭ dar mai departe și să constatămŭ, că în partea sudică dela Eetruria locuia poporulŭ Lațiuului, care a clăditŭ cetatea Alba-Longa. La acestŭ poporŭ a venitŭ Aeneas cu o cėtă de Troiani după derimarea Troiei.

Cum s'a clăditŭ Roma pre la anulŭ 3230 dela facerea lumii seŭ în anulŭ alŭ treilea alŭ Olimpiadei a șesea și 753 înainte de Christosŭ, o scimŭ din istoria Romanilorŭ și răpirea Sabinenelorŭ, decŭ dară nu mai avemŭ trebuință ca să mai căutămŭ și după Azdingii, Roxolani și Carpii cari ar fi devastatŭ Dacia, pentru-că pre Rosolani îi aflămŭ și astăđi, dar în alte regiuni sub nume de Ruși, Ruzniaci, ér' Carpii și Azdingii dluî Hundsdorfer vor fi fostŭ și ei unŭ roiŭ trecătorŭ de răpitori, de a cărorŭ însușire ni-au datŭ destule doveđi așa numiții Raubritterŭ de prin evulŭ mediŭ până la Vesselényi, care a fostŭ deținutŭ în Kufstein, pentru că atăcase pre contele Haller la Túre și Baciŭ, decŭ dar nu avemŭ trebuință să improspetămŭ vitejițele acestorŭ călcători de casă și moșie.

Décă vomŭ lua acum amână carta Italiei lucrată de institutulŭ geograficŭ-istoricŭ din Wolfenbüttel, edată de L. Holle, vom afla, că munții cei teribili și plini de brigânți ai

Abruziloră se numiaă pre la anulă 264 a. Christosă *mons Alburnus*, ear insula Elba se numia Ilva, insula Capraja se numea Capra, insula Giglia se numia Glia, Ajaccio de astăđi se numea Alalia și mai înainte de aceea pe la anulă 540 a. Christosă, Aleria, Modena se numia Mutina, Rimini se numia Arimini și Chiui se numea Clusium.

În regiunea Navarei vestite dela bătaia din 1848 între Austriei și Piemontesi, se află mai multe sate și orășele cu numele Borgo-Vercelli, Borgo-forte, Borgo-Santhia, Borgo-Susani, Borgo-manero, Borgo-serto și Borgo-somma.

Luândă de exemplu și alte numiri topice, aflămă în ținutulă neapolitană totă în regiunea munțiloră Abruziloră mai multe piscuri de munți, văi, dealuri, cu numele Pietra Tutti, Sulliganta, Muserante, Belluceto, Lucia, Amaranta și din susă de Regium doi munțișori cu numele Bigla prima și Bigla secunda, și că din direcțiunea ori sinulă acestora isvoresece părăulă ori valea Omiassa.

Acumă se căutămă și prin Ardeală după asemenea numiri locali și topografice, și îndată vomă găsi, că Rescululă de pre timpulă colonisărei Daciei prin Traiană, este susținută până în ziua de astăđi prin comuna Rechițelă și Restolțiu, deși ceva mai înjosă de colonia Rescululă. Mai departe vomă afla, că Alburnus maior din tablele cerate nu e alta decâtă Abrudulă de astăđi și nu Roșia-Verespataculă dlui Gavriilă Téglás, precum susține Domnială; pentru-că dlui trebuia se scie, că Roșia a aparținută până la anulă 1848 și respective 1855 comunei Abrudă, formândă una comună cu dreptă jurisdicțională, cu judecătorie montană de prima instanță, a cărui foră apelativă era guvernulă și cancelaria aulică, și încă pre tēmpulă Stului Stefană, și care pre la anulă 1231 se numia Abroghium și după ună contractă privată din 1294 chiară și Abrosium.

Tuscium de pre timpulă colonisărei se susține până astăđi în comuna românescă de pre la valea Hațegului cu numele Tuscia, ear' Ampellum romaniloră este eternisată prin numirea

riulețului, ce trece pela Ampelū = Zlagna cu numele Am... și nu Ompoly, — de ar chiarū seca maniera Br. Alexie No..., care spre rușinea sea arū vrea sē maghiariseze tōtă topog... țerei nōstre, — și comuna Ampoița.

Ce sē mai đicemū de cele șapte sate de pre Valea Borgo... cu numele Borgo-Tiha, Borgo-Bistrița, Borgo-Mureșeni, B... Prundū, Borgo-Susenī, Borgo-Mijloceni și Borgo-Josenī pentru-ce sē nu-mī aducū aminte de satele Ilva-mare și mică și de valea din partea Giurgiului cu același nume.

Pe Jiulū românescū, cum merge omulū cătră Câm... lui Neagū, în mâna stângă, m'a făcutū atentū dlū Tallacsek, directorulū de mine, la două piscuri de munți cu numele I... prima și Bigla secunda; și eū ca se me convingū și mai n... despre adevērulū acestei numiri, amū întreatū pre unū țe... de acolo, cum chiamă munții cutari și cutari, cari i-amū are... și elū mi-a respunsū intocmai ca și dlū Tallacsek spre... mai mare a mea satisfacere; căci în calea nōstră purtar... dispută crâncenă cu doi ingineri de mine slaviști înversunați, cari și cuvēntulū „fiulū“ voiaū a-lū deduce dela numire slavă.

În lucrarea mea „Munții apusenī ai Transilvaniei și studiū geologicū asupra structurei munților metalici ai Transilvaniei“ din 1883 amū aflatū, spre cea mai mare a... mândrie națională, că la Ofenbaia se află unū piscū cu numele Pétra-Tutti, la Lupșa-Șasa se află altulū cu numele Suligata și în ținutulū comunelorū Ciōra și Sartoșū pisculū Museratulū, Bellucetulū și Amaranta, apoi că în direcț... vestū-sudicā dela Ofenbaia curge valea Omiassa, carea se v... din susū de Ofenbaia în Arieșū.

(Va urma).

Cibleșanului.

Dela academia română, carea a începutū sesiunea sea generală la 3/15 Martiū a. e., dar din cauza agendelorū înmulțite a prolungit'o preste terminulū îndatinatū și astfelū încă nu o a... cheiatū, urmēzā raportū mai circumstanțialū în Nr. proximū.

JOIA - MARE.

Colo prin munții Topliței și-a iernei grea pustie
 Staū doispredece bieți preoți în tristă pribegie;
 Căci Reghinulū e fumū și scrumū, și-urgia nefrățească
 Jurat'a morți și *popilorū de legea romănescă*.

Flămândi și rupți și degerați, cu sufletulū în oșe,
 Ascunși prin pesceri, stâni pustii și lemne scorburōse,
 Cu barbele până la brău, cu fețele smolite,
 Eī parū cadavre, din mormētū ici pe pământū eșite.

Cu mórtea 'n față ȃi de ȃi, d'abia trăgēndu-și vieța,
 Oftéză, caută 'njosū spre văi, ce-aduce diminéța?
 Căci prin ometurī înnotândū, venia câte-o soție
 Cu ceva chrană, mângăierī, ca corbii lui Ilie.

Acum e Postulū Pascilorū; durerea se-și aline,
 Se stringū și eī dumineca, cu toți sē se 'nchine;
 Ba sēptēmāna patimeī, ba eată *Joia-mare*:
 De sântă cina lui Christosū doresce fiă-care.

Colo 'n desișulū de brădetū s'adună toți frătesce,
 Se rōgă, cântă pe de rostū și plângū sobornicesce;
 Ghietariulū e biserică, și-a cerulū boltime
 Le chiamă ochiī sufletesci de josū spre înălțime.

Ear braȃii, închināndu-se, tāmāiă tēmplă, strane,
 Și vuietele vētului sūntū strune și organe;
 Altarulū e unū trunchiu culcatū, și sfeșnicū sântulū sōre,
 Ce preste aceste liturghiī trāmite a sea splendōre.

Dar unde-ī pâne, unde-ī vinū de sânta 'mpărtășire?
 Bucatele li s'au sfârșitū și n'a venitū plinire;
 Decī cu călcăie și cu unghi o funtăniță 'și sapă,
 Și se cuminecă pe rēndū — cu *muschi de bradū și apă*.

Apoi cântândū de laudă, cu-a păcei sărutare
 Se despărțescū și 'n viezunī se trage fiă-care;
 Ear nōptea spre duminecă revinū la Înviere,
 Și Pascile popōrelorū au stersū și-a lorū dorere.

Z. Boiu.